

Asia: VN/14277/2025

Lausuntopyyntö hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne ehdotetuista hyte-kertoimen indikaattorien tavoitearvoista (3 §) ja laskentatavasta (3 a §)?

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan indikaattorien tavoitearvot lisäävät hyvinvointialueiden rahoituksen läpinäkyvyyttä sekä kannustavuutta. Tavoitearvot on asetettu niin, että nykytilanteessa paras hyvinvointialue saavuttaa tai on lähellä saavuttaa tavoitearvon mukaisen tuloksen, joten tavoitearvot ovat tämänhetkisen tilanteen mukaan riittävän tavoitteellisia, mutta kuitenkin realistisia saavuttaa. Hyte-laskennan tietopohjassa on kuitenkin vielä puutteita ja kattavuuksissa eroja eri hyvinvointialueiden välillä, joten tavoitearvoja pitää olla valmius päivittää tarpeen mukaan.

Tulosindikaattorimittareiden laskentatavan muutos niin, että absoluuttisen muutoksen sijasta laskenta perustuisi aluekohtaiseen suhteellisen muutokseen, on Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen näkemykseen mukaan perusteltu. Tällä muutoksella varmistetaan myös sellaisten hyvinvointialueiden kannustettavuus, joilla tulokset ovat jo valmiiksi korkealla tasolla ja absoluuttinen parannus ei enää voi olla yhtä suuri kuin alueille, joissa lähtötaso on matalampi.

2. Huomionne ehdotetuista pelastustoimen riskikertoimen tekijöistä ja niiden painokertoimista (4 §)?

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan esitystä öljy- tai aluskemikaalivahinkoriskien huomioimisesta erikseen Pelan rahoituksen laskennassa voidaan pitää perusteltuna sillä tämän tyyppisiin riskeihin varautuminen edellyttää kallista erikoiskalustoa. Kaluston hankkimisella ja ylläpidolla operoidaan hyvinvointialuetta laajempaa varautumista. Asetuksessa esitetään, että riskiruudun välittömässä läheisyydessä pitäisi olla valmiudessa pelastustoimen öljyntorjuntakäyttöön tarkoitettu alus. Esityksessä pitäisi poistaa välittömän läheisyyden vaatimus, koska öljyntorjuntaveneet on tarkoituksenmukaista sijoittaa riskikohteisiin niin, että niiden toimintasäde kattaa laajempia alueita.

Öljyntorjuntavalmiutta joudutaan rakentamaan esimerkiksi polttoainevaraston tai teollisen toiminnan vuoksi, jolloin alus saattaa olla välittömässä läheisyydessä. Toisaalta merkittävä osa rannikon ympäristövahinkoriskeistä muodostuu Suomenlahden öljykuljetuksista. Sen osuus on lisääntynyt merkittävästi Venäjän hyökkäyssodasta johtuvista pakotteista, ja niiden kiertämisestä huonokuntoisella ns. ”varjolaivastolla”. Sekä polttoainevarastot ja vastaavat että öljytankkerit tulisi

tulkita ”ruudulla tai sen läheisyydessä harjoitettavaksi toiminnaksi, jossa on kohonnut riski öljy- ja aluskemikaalivahingolle”. Samalla tulisi harkita, että tarvitaanko sanaa ”välittömässä läheisyydessä”, kun puhutaan aluskaluston sijoittelusta. Pitkin rantaviivaa hajasijoitetut öljyntorjuntaveneet ovat hyvää riskienhallintaa alusöljyvahinkoja ajatellen, mutta ovatko ne riittävästi ”välittömässä läheisyydessä”. Perustelumuiiota tulisi täydentää näiltä osin, tai muokata asetusluonnosta esimerkiksi muuttamalla ”välittömässä läheisyydessä” muotoon ”alueella”.

Lausuntopyynnön perustelumuiotien taulukossa 2 on Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen lukumäärätiedoissa virhe öljyntorjuntakäyttöön tarkoitettujen alusten määrän osalta. Taulukkoon on merkitty 3 alusta. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on käytössä 5 kappaletta öljyntorjuntakäyttöön tarkoitettuja aluksia. Perustelumuiotien taulukon 2 lukumäärätiedot on syytä tarkistaa kokonaisuudessaan ja korjata virheet lukumäärissä.

3. Muut mahdolliset huomionne asetuksesta?

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue lisäksi korostaa, että hyte-mittaristo nykyisellään ei riittävän laaja-alaisesti kuvaa tosiasiallista terveyden edistämisen tasoa tai kehitystä hyvinvointialueella. Liian kapealainen mittaristo rahoituksen määrittelyssä johtaa vääjäämättä pistemäisiin kehittämistoimiin heikentäen kehittämistyön laajuutta ja edelleen vaikuttavuutta. Mittariston laajuutta on edellisen perusteella arvioitava uudelleen tulevaisuudessa hyte-rahoituksen perustavoitteet huomioiden.

Rahoituksen kohdentamisperusteena oleva pohjatieto tulisi avata kokonaisuudessaan hyvinvointialueille, jotta tietojen oikeellisuutta olisi mahdollista arvioida hyvinvointialueella. Myös HILMO-datan oikeellisuuden varmistamiseksi pitäisi luoda valtakunnallinen kontrolliprosessi, jonka avulla voidaan koko maan kattavasti varmistaa, että laskennassa käytettävä data on oikeellista ja ajantasaista. On myös tarpeen täsmentää ajankohdat, jolloin rahoituksen laskennassa käytettävä lähdeaineisto kerätään eri järjestelmistä. Näin hyvinvointialueet voivat varmistaa, että kaikki data on ajantasaistettu alueiden omissa järjestelmissä ennen datan käyttöä rahoituslaskelmissa.

Rahoituslakiin tehtävät muutokset on tärkeä suunnitella ennakoivasti ja hyvinvointialueille tulee varmistaa riittävä aika vaikuttaa tosiasiallisesti omaan toimintaansa ennen kuin vaikutuksiltaan merkitykselliset lakimuutokset astuvat voimaan. Yleisesti hyvinvointialueuudistuksen toimeenpano on alkuvaiheessa ja hyvinvointialueiden toiminnan suunnittelun sekä talouden tasapainottamisen kannalta on tärkeää, että rahoituksen kehityksen ennakoitavuutta parannetaan rauhoittamalla rahoitusmallin muutokset tulevana lähivuosina.

Ruuth Terhi

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue - Hyvinvointialuejohtaja Sanna Svahn,
14.8.2025 § 78